

Kristidsfilmen är överstånden

Eva Björklund

Två av kubanska filminstitutet ICAIC:s senaste filmer markerar steg bort från den kristidsfilm som präglad 2000-talets första årtionde, menar Rafael Hernandez, chefredaktör för Temas – den viktigaste samhällsvetenskapliga debattidskriften på Kuba – i en intervju. Det är Anas film av Daniel Díaz Torres och Esther var hon nu finns av Gerado Chijona som ”speglar sökandet efter nya uttryckssätt för att konstnärligt gestalta det kubanska samhällets förändring [...] en ny kurs, en brytpunkt när det gäller de fokus och teman som präglad kubansk film under krisåren – specialperioden - efter sovjetblockets nedmontering.”

Anas film & Esther, någonstans

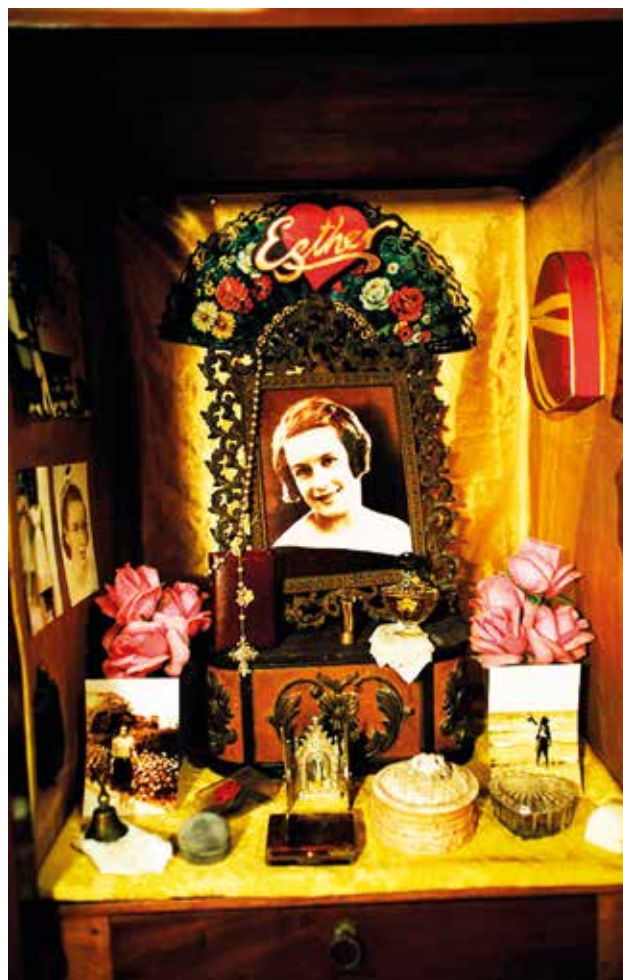
Båda filmerna utsågs till bästa kubanska var sitt år – 2012 och 2013 - och markerar slutet på en etapp och början på en ny i kubansk film enligt Hernandez. Anas film kan ses som krisfilmens slutpunkt medan Esther var hon nu finns är den första efterkrisfilmen. Med båda kan vi fira ICAIC, Kubanska Filminstitutets 55-årsjubileum.

Den etapp - ”kristidsfilmen” - som Anas film avslutar med bravur enligt Hernández, ”fokuserar på ekonomisk otrygghet, prostitution, utanförskap, svarthandel, utländska svindlare, släktingar i utlandet, lagbrott. [...] Kristiden medförde dessa problem och många andra, så det var naturligt att filmerna också speglade dem. Men en övermättnad började inträda, inte bara i filmen utan också litteraturen och teatern, med förutsägbara stereotyper [...] Och det måste erkännas att mycket av kristidsfilmen inte är lyckade som film. Men de här två filmerna är bra, deras berättelser är effektiva, de väcker och håller fast åskådarens intresse för historier utan stora gester men med enastående skådespelare i alla roller.”

Kristiden är fortfarande bakgrunden i Anas film men enligt Hernandez ”bryter huvudpersonen Anas värdighet och självständighet undergångsmönstret och filmen förhåller sig till temat med en blandning av parodi och avståndstagande.”

När Ana spelar - eller karikerar - prostituerad för att väcka de utländska filmarnas intresse sänder filmen hela tiden ut signaler som bryter upp den erfarenhet den speglar och visar prostitutionens djupgående mekanismer som inte bara handlar om könshandel. ”Anas inre resning befriar henne från att bli offer för de illasinnade och desorienterade utländska dokumentärfilmare som vill exploatera kristidens skuggsamhälle. Det blir Ana som manipulerar dem, inte tvärtom. Hon gör sin film, följer inte något förelagt manus” enligt Hernandez.

Esther var hon nu finns är i Hernandez' mening

Esther, någonstans - en alguna parte, en film som tagit sig ur kristidens eländesskildringar.

”den första spelfilmen som tagit sig ur kristidens eländesskildringar, hopplöshet och bitterhet och återtagit den klassiska kubanska filmens ironiska realism, utan vare sig skönmålning eller svartsyn.” Filmen utspelas i kubansk vardag med sina särdrag, men utan sensationalism, dock med surrealistiska inslag. I denna vardag lever en änklings, Lino, pensionerad strikt tjänsteman, med dotterns familj, går ärenden till marknaden, läser tidningen och har tråkigt med vardagens sorger och glädjeämnen. In i hans maktiga liv träder spelevinken Larry som i sin fantasivärld byter personlighet som andra byter kläder. De är så olika man kan bli, men finner ändå varandra i sökandet efter sanningen om Linos avlidna hustru och Larrys ungdomskärlek Esther.

Ömesidig identifikation och förändring

”Filmskaparna har sagt att filmen handlar om vänskap. Men med all respekt så handlar den om mycket mer, om hur något så värdefullt och svårt som kommunikation och samhörighet som kan uppstå mellan mycket olika personer. Deras olikheter har inte med politik, klass, hudfärg eller generation att göra. För den mänskliga mångfalden kan inte reduceras till dessa kategorier.” säger Hernandez. ”Trots sina djupgående olikheter lyckas de upprätta ett samtal, en samvaro, ett utbyte, en ömsesidig identifikation och förändring.”